

Morava Endre emlékére Nekrológ

OROSZI BEATRIX

ÁNTSZ Nyugat-dunántúli Regionális Intézete, Győr

Összefoglalás: Prof. Dr. Morava Endre 2007. augusztus 27-én, 68 esztendőskorában elhunyt.

A Budapesti Orvostudományi Egyetem Általános Orvostudományi Karán (1958-1964) végzett, „Promotio sub auspiciis Rei Publicae popularis” kitüntetéssel avatták orvosdoktorrá. Az OÉTI-ben munkatársként, majd a Táplálkozásélettani osztály vezetőjeként dolgozott. 1968-69-ben ösztöndíjat nyer Cambridge-be, a Dunn Nutritional Laboratory-ba. A Pécsi Orvostudományi Egyetem Közegészségtani és Járványtani Intézetének (1983-1991), majd a Semmelweis Orvostudományi Egyetem Közegészségtani Intézetének (1997-2005) igazgatója volt. Baranya megyei tisztifőorvos (1991-1995), országos tisztifőorvos (1995-1997). Elnökévé választotta a Magyar Higiénikusok Társasága és a Népegészségügyi Tudományos Társaság. Az Egészségtudomány főszerkesztőjeként jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy különböző tudományos munkák e folyóirat lapjain publikálásra kerüljenek.

Fontos szerepet vállalt a közegészségtan graduális és posztgraduális oktatásában. A WHO Nem-fertőző Betegségek Elleni Országos Integrált Intervenciós Programjának magyarországi igazgatójaként a magyar lakosság egészségi állapotát és életmódját vizsgáló, valamint területi dohányzás megelőző intervenciós programokat vezetett. A magyarországi „Hagyd abba, és nyersz!” kampányok hat ízben történő megszervezésével jelentősen hozzájárult a dohányzás megelőzéséhez.

Halk, udvarias, tiszteletreméltó ember volt, ismert alaposságáról, intelligenciájáról, becsületességéről és csendes humoráról.

Egészségtudomány 52, 7-11 (2008)
Közlésre érkezett: 2008. január 31-én
Elfogadva: 2008. január 31-én

OROSZI BEATRIX
ÁNTSZ Nyugat-dunántúli Regionális
Intézete, 9024 Győr, Jósika u 16
tel.: (96) 418-044, (96) 513-733
fax: (96) 418-068
e-mail: oroszi.beatrix@gyor.antsz.hu

2007. augusztus 27-én, a 68. születésnapján hunyt el Prof. Dr. Morava Endre egyetemi tanár, a Semmelweis Egyetem Közegészségtani Intézetének korábbi igazgatója, volt országos tisztifőorvos, a Magyar Higiénikusok Társaságának egykori elnöke és az Egészségtudomány folyóirat főszerkesztője.

Morava Endre Zalaegerszegen született 1939. augusztus 27-én. Budapesten, az Apáczai Csere János Gyakorló Általános Gimnáziumban érettségizett. Egyetemi tanulmányait 1958 és 1964 között végezte a Budapesti Orvostudományi Egyetem Általános Orvostudományi Karán. Középiskolai és egyetemi tanulmányait kiváló eredménnyel végezte, „Summa cum laude” minősítéssel és „Promotio sub auspiciis Rei Publicae popularis” kitüntetéssel avatták orvosdoktorrá.

Pályafutása a Budapesti Orvostudományi Egyetem Kóréleti Intézetében kezdődött, ahol 1962-64 között diákkörös, majd demonstrátor. Ezt követően tizenöt éven keresztül szervezte és irányította az egyetem külső tudományos diákkörét. 1964-től az OÉTI-ben előbb segédmunkatárs, majd munkatárs. 1965-től meghívott előadóként vett részt az orvos továbbképzésben. 1967-ben laboratóriumi szakorvosi képesítést szerzett. Pályája töretlenül ívelt felfelé, és 1968-ban két éves angliai ösztöndíjjal már Cambridge-ben, a Dunn Nutritional Laboratory-ben kutathatott. 1976-tól egészen 1983-ig az OÉTI-ben a Táplálkozás-élettani osztály vezetője. Eközben 1977-ben közegészségtan-járványtan szakorvosi képesítést szerzett, 1978-tól pedig az Orvostovábbképző Intézet Élelmezés-egészségtani tanszékének munkatársa lett.

1983-ban munkahelyet és lakhelyet változtatott; a Pécsi Orvostudományi Egyetemen a Közegészségtani és Járványtani Intézet igazgatója, tanszékvezető egyetemi tanár, egészen 1991-ig. Ezekben az években intézetet vezetett, oktatott, vizsgáztatott, államvizsga dolgozatok témavezetője volt. Nevéhez köthető az angol nyelvű orvosképző program keretében a „Public Health” tantárgy oktatásának megszervezése és oktatása. 1991 és 1995 között társprofesszor, és gyakorlati közegészségügyi feladatot is vállalt; a Baranya megyei KÖJÁL főigazgató főorvosának nevezték ki. A rendszerváltás után az ÁNTSZ Baranya megyei Intézetének tisztifőorvosa. Innen hívták és nevezték ki országos tisztifőorvosnak (1995-97).

Az országos tisztifőorvosi tisztségét követően 1997-ben a Semmelweis Orvostudományi Egyetemen folytatódott pályája. Itt sem volt egyszerű a feladata. A Társadalomorvostani valamint a Közegészségtani- és Járványtani Intézet összevonásából létrejött új egység, a Közegészségtani Intézet igazgatója lett. Az újonnan megalakult intézet vezetése ismét kihívást jelentett számára. Komoly elszántsággal dolgozott az új integrált tantárgy, a közegészségtan kurrikulumának kidolgozásán, az oktatás színvonalának

folyamatos javításán, és a két intézet egyesítésén. Ezt a folyamatot nagy türelemmel és megfontoltsággal irányította. Munkáját a nagyfokú precizitás jellemezte, amelyet a munkatársaitól is elvárt. A klasszikus higiéné mellett külön hangsúlyt fektetett arra, hogy a hallgatók naprakész tudást szerezzenek, és a szakma újabb feladatait és problémáit is megismerjék. Az oktatók irányában éppen ezért nagy elvárásokat támasztott. Sok éven keresztül oktatta a közegészségtant nemcsak magyar, hanem angol nyelven is. A Közegészségtani Intézetet 2005-ig, nyugdíjazásáig vezette.

Alapvető fontosságúnak tartotta, és demonstrátori megbízásától kezdődően pályafutását végigkísérte az oktatás. Kiemelkedő jelentőséget tulajdonított a nem-fertőző, idült népbetegségekkel kapcsolatos ismeretek átadásának, valamint az epidemiológiának. A közegészségtan tárgyi ismeretei mellett népegészségügyi szemléletre tanított. Hallgatói között ott találhattuk a medikusokat, fogorvos- és gyógyszerészhallgatókat, dietetikusokat, egészségtan tanárokat. Különösen fontosnak tartotta a szakmai utánpótlás nevelését. Örömmel foglalkozott a szakma iránt érdeklődő fiatalokkal; szeretettel és gondoskodással egyengette fejlődésüket. Vezetése alatt az intézetet fiatalok töltötték meg.

Oktatási tevékenységének rangját, elismertségét jelzi, hogy 1983 óta az Országos Szakorvosképesítő Bizottság vizsgáztató tagja, 1996-tól pedig a HIETE Egészségügyi Főiskolán a Záróvizsga Bizottság elnöke volt.

Kemény vizsgáztatónak tartották, aki azonban még a vizsgákon is tanított. Elvárta, hogy a tantárgyat a diákok komolyan vegyék. Az alapvető tárgyi ismereteket számon kérte, de emellett nagyra értékelte a logikus gondolkodást és a jó problémamegoldó képességet is.

Széles látókörű szakember volt, aki odafigyelt arra, hogy mi történik a világban. Tisztában volt azzal, hogy folyamatosan hatalmas mennyiségű új információt kell az orvosoknak, közegészségügyi szakembereknek befogadni és feldolgozni ahhoz, hogy naprakész tudásuk legyen. Kitüntetett fontosságúnak tartotta a külföldi kapcsolatok ápolását, a minden új módszer, friss kutatási eredmény iránti nyitottság megőrzését. Külföldön szerzett tapasztalatait igyekezett itthon is hasznosítani. 1974 óta tagja volt a Group of European Nutrition tudományos társaságnak. 1992 és 2005 között a WHO Nem-Fertőző Betegségek Elleni Országos Integrált Intervenciós Programjának (WHO-CINDI Program) magyarországi igazgatója. Felismerte és tanította, hogy minden gyakorló orvosnak, népegészségügyi szakembernek rendelkeznie kell epidemiológiai ismeretekkel ahhoz, hogy a tudományos bizonyítékok között tájékozódni tudjon, azokat értékelni tudja.

Sokrétű tudományos érdeklődés és tevékenység jellemezte. Az orvostudomány kandidátusa tudományos fokozatot 1977-ben nyerte el; értekezését a D₃-vitamin és egyes

metabolitjainak a csontanyagcserében játszott szerepéről írta. Érdeklődési területéhez tartozott a magyar lakosság egészségi állapotának és életmódjának kutatása. A WHO-CINDI program keretén belül Pécsen, valamint országos mintán végzett felmérések során az elsők között igyekezett feltérképezni a hazai lakosság egészségi állapotát, és az azt meghatározó kockázati faktorokat. Utolsó kutatási témáját, amelyben a DDT növényvédőszer-maradványok és a májzsugor halálozás kapcsolatát vizsgálta, már nem tudta befejezni.

Tudott váltani, jó érzékkel ismerte fel a kihívásokat. Nem elégedett meg az elméleti kutatással, hanem igyekezett azt a gyakorlatban is hasznosítani. Minden lehetőséget megragadott, hogy a gyakorlatban is tegyen valamit a népesség egészségi állapotának javításáért. Számottevő sikereket ért el például a dohányzás visszaszorítására meghirdetett nemzetközi „Hagyd abba, és nyersz!” programmal, amelynek kampányait és utánkövetéses vizsgálatait, 1994 és 2004 között, hat alkalommal szervezte és irányította. A meggyőzés folyamatában tudatosan használta a kommunikáció eszközeit, élt a nyomtatott és az elektronikus médiumok adta lehetőségekkel. Nem vetette el, hanem felismerte a tudományos népszerűsítés fontosságát és jelentőségét.

A tudományos munkán, oktatáson, intézetvezetésen, prevenciók programok szervezésén kívül számos egyéb tevékenységre is maradt ideje és energiája. Kiterjedt szakmapolitikai és tudományos társasági tevékenység köthető a nevéhez. Tagja volt a Közegészségügyi, az Élelmezésügyi, a Sugáregészségügyi, a Megelőző Orvostani és Népegészségügyi Szakmai Kollégiumnak. A hazai és nemzetközi tudományos életben kivívott rangját jelzik a Magyar Tudományos Akadémiánál betöltött bizottsági tagságai. Tagja volt a Megelőző Orvostudományi; a Környezet és Egészség; és a Demográfiai Bizottságnak továbbá az Orvosi Tudományok Osztálya 1. számú Doktori Bizottságának.

A Népegészségügyi Tudományos Társaság és a Magyar Higiénikusok Társasága is elnökévé választotta. Az Egészségtudomány szakfolyóirat szerkesztő-bizottságának éveken át volt az elnöke. A Magyar Táplálkozástudományi Társaság vezetőségi tagsága mellett tagja volt a Magyar Élettani Társaságnak, a Klinikai Laboratóriumi Diagnosztikai Társaságnak, az Antropológiai Társaságnak, a Hidrológiai Társaságnak. Munkásságáért elnyerte a Fodor József, a Tarján Róbert és a Sós József Emlékérmét, valamint kitüntették a Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztjével.

Sikerekben és küzdelmekben gazdag életútján mindvégig társa és támasza volt felesége, Éva, aki szeretettel, türelemmel és teljes odaadással biztosította számára a nyugodt családi életet, a biztos hátországot.

Morava Endre egész lényét a közvetlenség és a megértés hatotta át. Ószinte érdeklődéssel fordult mindenki felé. Történeteivel jól elszórakoztatta a hallgatóságát, ám ösztönösen tudta azt is, mikor kell hallgatni és odafigyelni másokra. Emberi tulajdonságai és elért eredményei miatt egyaránt nagy tiszteletnek örvendett. Személyében széles látókörű szakembert, nagy tudású egyetemi tanárt, és céltudatos vezető tiszteletünk. Az elért tudományos-szakmai eredmények, amelyekért megküzdött, a megszerzett és elnyert címek, rangok, titulusok sohasem homályosították el józan ítélőképességét, emberségét és szakmai alázatát. Hiteles, szerény és jellemes ember volt és maradt, aki egyenrangúként fordult diákjaihoz, beosztottjaihoz és professzortársaihoz egyaránt. Mindazok, akik szerettük és becsültük 2007. szeptember 10-én vettünk Tőle végső búcsút a Farkasréti temetőben.

Köszönetnyilvánítás: Munkám során sokat segített Morava professzor úr felesége, Éva asszony, valamint Antmann Katalin kolléganóm. Segítségüket és támogatásukat ezúton is köszönöm.

BEATRIX OROSZI

Western-transdanubial Institute of National Public Health and Medical Officer's Service

16 Josika str. Győr, Hungary, H-9024

Tel: + 36 96-418-044, (96) 513-733,

Fax: + 36 96-418-068

E-mail: oroszi.beatrix@gyor.antsz.hu

Obituary

In memoriam Endre Morava

Abstract: Professor Endre Morava, 68, died on the 27th of August, 2007.

He studied medicine at Budapest Medical University (1958-64), and graduated „Promotio sub auspiciis Rei Publicae popularis”. After graduation he worked as a scientific officer, and later as the Department head of the National Institute of Nutrition. From 1968 to 1969 he won a scholarship to Dunn Nutrition laboratory, Cambridge. He used to be the director of the Department of Public Health of Pecs Medical University (1983-1991) and later of Semmelweis University, Budapest (1997-2005). He was the Chief Medical Officer of Baranya County (1991-1995) and the Chief Medical Officer of Hungary (1995-1997). He was elected to the president of the Society of the Hungarian Hygienists and of the Hungarian Public Health Society. As a chairman of the editorial board of the Hungarian public health periodical „Egészségtudomány” (Health Science) he contributed considerably to the facilitation of the publications of various scientific activities in this.

He played important role in the graduate and postgraduate teaching of public health. As the director of the Countrywide Integrated Non-communicable Diseases Intervention Program of WHO/Euro in Hungary he conducted studies about the health status and lifestyle of the Hungarian population, and completed field interventions targeting smoking reduction. With the organisation of six national „Quit and win” campaign in Hungary, he contributed significantly to smoking prevention.

He was a soft spoken, gentle, respectful man, known for his thoroughness, intellectuality, honesty and quiet humour.
